

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และเสนอแนะ

บทสรุป

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รวบรวมอนุภาคการเปล่งกายที่มีอยู่ในการแสดงละครไทยต่าง ๆ จากบทพระราชนิพนธ์ 6 เรื่อง และจากบทพระนิพนธ์อีก 1 เรื่อง ตามขอบเขตของการศึกษา แล้วนำมาจัดให้เป็นระบบเดียวกัน โดยใช้ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านเป็นพื้นฐานในการศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์รูปแบบวิธีการเปล่งกายในการแสดงละครไทยเพื่อเป็นแนวทางในการจัดวัตถุประสงค์ของการเปล่งกายในการแสดงละครไทยขึ้นมาใหม่ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การเปล่งกายในการแสดงละครไทยนั้นจะเห็นได้ว่าได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อในเรื่องของการใช้ไสยศาสตร์และเวทมนตร์คาถา อิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ในสังกมสมัยโบราณมีในเรื่องของภูตผี เทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งถือว่าเป็นศาสตร์หนึ่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดสำหรับคนไทย ส่งผลให้มีการสอดแทรกเรื่องราวของสิ่งมหัศจรรย์ต่าง ๆ มากมาย เช่น เรื่องของเวทมนตร์คาถา ที่ใช้ในการเปล่งกาย ตลอดจนใช้ในการเสกวัตถุต่าง ๆ ให้เป็นไปตามต้องการปรากฏอยู่ในนิทานพื้นบ้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นตามความเชื่อของแต่ละกลุ่มชนแล้วได้มีการสอดแทรกเข้าไปในเรื่องเล่าต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดความน่าสนใจและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เช่น นิทานของไทย เรื่องสังข์ทองนั้นก็ได้มีการสอดแทรกเรื่องราวการเปล่งกายเอาไว้ ตัวอย่าง ตอน นางพันธุรัตนำรับเลี้ยงพระสังข์ ที่นางพันธุรัตได้เปล่งกายเป็นมนุษย์เพื่อที่จะไปรับพระสังข์มาเลี้ยงเอาไว้ในเมืองตามราชสารของท้าวภูษงค์

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์การเปล่งกายที่มีอยู่ในการแสดงละครไทยตามขอบเขตการศึกษาข้างต้นสามารถสรุปวิธีการเปล่งกายที่พบในละครทั้ง 7 เรื่อง ดังต่อไปนี้

1. รามเกียรติ์ บทพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีวิธีการเปล่งกายที่ปรากฏอยู่ในบทละครทั้งหมดมีอยู่ 42 เหตุการณ์ ดังนี้

การเปล่งกายด้วยตัวเองด้วยวิธีการเปล่งกายโดยใช้ไสยศาสตร์มีปรากฏอยู่ในเรื่อง 41 เหตุการณ์ คือ

1.1 การเปล่งกายของพระนารายณ์ที่ได้เปล่งกายเป็นสุกรเผือกเพื่อเดินทางไปปราบหิรันตย์กษัตริย์ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้ชี้ให้เห็นคำสอนของศาสนาพุทธที่ว่าความดีย่อมชนะความชั่ว และเพื่อให้เนื้อเรื่องนั้นมีความน่าสนใจและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ผู้พระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ทรงนำเอาความเชื่อของคนไทยในเรื่องไสยศาสตร์ เวทมนตร์คาถาเข้ามาเกี่ยวข้องในเนื้อเรื่อง เพราะคนไทยมีความเชื่อในเรื่องของเวทมนตร์คาถามาแต่โบราณ และเชื่อว่าผู้ที่มีเวทมนตร์ คาถา นั้นมักจะเป็นผู้ที่มีลักษณะที่พิเศษไปจากบุคคลอื่น ซึ่งถือว่าเป็นอัตลักษณ์ที่มีลักษณะเด่นของตัวละคร ที่จำเป็นต้องมีในเนื้อเรื่อง และตัวละครที่เปล่งกายในตอนนี้เป็นสมมุติเทพมีอิทธิฤทธิ์ จึงสามารถที่จะใช้เวทมนตร์ คาถา ในการเปล่งกายได้และใช้อัตลักษณ์ของตัวละครมาเป็นเครื่องมือในการสอนให้คนทำความดีตามแนวทางแห่งพุทธศาสนานับว่าเป็นกุศโลบายในการปกครองอีกด้วย

1.2 การเปล่งกายของพระนารายณ์ที่ได้เปล่งกายเป็นนางอัปสรเพื่อเดินทางไปปราบนนทก เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้เป็นการเปล่งกายเพื่อไปปราบอธรรมที่ทำความชั่ว ดังคำสอนของศาสนาพุทธที่ว่าความดีย่อมชนะความชั่ว ที่สอดแทรกอยู่ในบทละครก่อกบฏเพื่อให้เนื้อเรื่องมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ผู้พระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ทรงตระหนักในวิถีชีวิตของมนุษย์ที่ยังคงมีกิเลส รัก โลภ จึงกำหนดให้พระนารายณ์เปล่งกายเป็นนางฟ้าเพื่อมาหลอกล่อคนทุกให้หลงรักและเสียชีวิตในที่สุดอีกทั้งยังแสดงอิทธิฤทธิ์ของพระนารายณ์อีกด้วย

1.3 การแปลงกายของพระนารายณ์ที่ได้แปลงกายเป็นยักษ์ชราเพื่อเดินทางไปใช้อุบายให้ทศกัณฐ์คืนพระอูมา เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้พระนารายณ์ที่ได้แปลงเป็นยักษ์ชรา ได้แปลงกายมาสอนให้ทศกัณฐ์รู้ว่าอะไรที่เหมาะสมที่ควรคู่กับทศกัณฐ์ จนทศกัณฐ์ยอมส่งพระอูมากลับคืน โดยใช้ปริศนาธรรมในการใช้สั่งสอน คือกำหนดให้ยักษ์ชราปีกยอดไม้ลงดินแล้วให้รากชี้ขึ้นมา ซึ่งบ่งบอกให้รู้ว่าทศกัณฐ์ดำรงตนอย่างผิดธรรมชาติและวางตนไม่เหมาะสมที่พาพระอูมา

1.4 การแปลงกายของทศกัณฐ์ที่ได้แปลงกายเป็นปูเพื่อเดินทางไปมาองค์ที่ ทำพิธีลงทรง เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้ทศกัณฐ์ได้ใช้แปลงกาย เป็นปูเพื่อไปแก้แค้นตามลักษณะนิสัยของตัวละครที่เป็นฝ่ายอธรรมจึงมีจิตที่คิดแค้นพยาบาทและมีฤทธิ์มากซึ่งถือว่าเป็นอัตลักษณ์ที่มีลักษณะเด่นของตัวทศกัณฐ์คือสามารถแปลงกายได้หลากหลายแม้แต่เป็นสัตว์เดรัจฉานเพื่อหมายมุ่งเอาชนะซึ่งเป็นส้นคานของกนพาลอย่างทศกัณฐ์

1.5 การแปลงกายของนางสำนักราชที่ได้แปลงกายเป็นสาวงามเพื่อเดินทางไปถวายตัวแก่พระราม เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้นางสำนักราชที่แปลงกายเป็นสาวงามเพื่อไปยั่วชวนให้พระรามหลงรักในตัวนางตามลักษณะนิสัยของตัวละครฝ่ายอธรรมที่มีจิตมักมากในกาม การเข้าไปยั่วชวนเกี่ยวพานพระรามและเข้าคบตีสนางสีดาเป็นสาเหตุให้พระลักษมณ์ ตัดสินสินมือนางจนเกิดศึกสงครามตามมา

1.6 การแปลงกายของมารีศที่ได้แปลงกายเป็นกวางทองเพื่อล่อลวงนางสีดาให้บังเกิดความรักใคร่จะได้ขอให้พระรามออกติดตาม เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้มารีศแปลงกาย เพื่อล่อลวงให้นางสีดาขอให้พระรามออกติดตาม เป็นการวางอุบายของทศกัณฐ์ซึ่งต้องการจะพรากสามีจากภรรยา เป็นลักษณะนิสัยที่ไม่ดีของฝ่ายอธรรม ทศกัณฐ์มักมากในกามโดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น ส่วนมารีศก็ต้องทำตามทั้ง ๆ ที่ เกรงกลัวพระราม

1.7 การแปลงกายของทศกัณฐ์ที่ได้แปลงกายเป็นฤาษีเพื่อเดินทางไปให้พรนางสีดาและชักชวนนางสีดาไปเป็นมเหสีของทศกัณฐ์ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้ทศกัณฐ์ได้แปลงเป็นฤาษีเพื่อล่อลวงให้นางสีดาเชื่อในคำพูดของตนแต่นางสีดา

ไม่เชื่อ เพราะนางมีความมั่นคงในความรักและซื่อสัตย์ต่อพระราม ในการแสดงมีข้อสังเกตว่าฤๅษีทศกัณฐ์ซึ่งเรียกชื่ออีกชื่อหนึ่งว่าฤๅษีแดงสวมเสื้อสีแดง บ่งบอกว่าเป็นทศิล

1.8 การแปลงกายของสุกรสารที่ได้แปลงกายเป็นเหยี่ยวเพื่อบินตรวจตราดูเหตุการณ์ในกองทัพพระราม เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้สุกรสารที่แปลงกายเป็นเหยี่ยวเพื่อตรวจดูว่าข้าศึกมีกำลังมากน้อยเพียงใดจะได้หาวิธีในการรบ การบินตรวจดูกำลังของข้าศึกของเหยี่ยวสุกรสารเปรียบเสมือนการใช้เครื่องบินตรวจตราข้าศึกในปัจจุบัน

1.9 การแปลงกายของเหยี่ยวสุกรสารได้แปลงกายเป็นลิงเพื่อเข้าไปในกองทัพพระราม เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้เหยี่ยวสุกรสารที่ได้แปลงกายเป็นลิงเพื่อแทรกซึมเข้าไปในกองทัพของพระรามเพื่อตรวจดูว่ากำลังข้าศึกมีมากน้อยเพียงใดตามกลยุทธ์ของการศึก เป็นกุศโลบายที่บ่งบอกให้เห็นว่า ในกองทัพอาจมีการแทรกซึมของข้าศึกเข้ามาล้วงความลับด้วยการแปลงกายเข้ามาปลอมปนด้วยหวังผลทางการสงคราม

1.10 การแปลงกายของทศกัณฐ์ที่ได้แปลงกายเป็น โยคีเพื่อเข้าไปยุยงพระราม ให้จับไล่พิเภกออกจากพลับพลา เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้ทศกัณฐ์แปลงกายเป็นโยคีเพื่อที่จะให้พระรามเชื่อในคำพูดของตนด้วย เชื่อว่าโยคีจะหลอกลวงพระรามได้

1.11 การแปลงกายของนางเบญกายที่ได้แปลงกายเป็นนางสีดาแล้วเดินทางขึ้นมาเฝ้าทศกัณฐ์ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้นางเบญกายได้แปลงกาย เป็นนางสีดาเพื่อเป็นกลอุบายในการศึกตามที่ทศกัณฐ์ใช้ให้นางแสร้งทำตายลอยน้ำไป เพื่อให้พระรามคิดว่านางสีดาสิ้นชีวิตแล้วจะได้ยกทัพกลับ จะเห็นได้ว่านางเบญกายจำใจแปลงกายเนื่องจากถูกบังคับให้ทำ ถ้าไม่ทำก็จะถูกลงอาญาได้ การแปลงกายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเป็นการจำยอมเพื่อสนองความต้องการของทศกัณฐ์และเป็นการสอนหลักธรรมที่ว่าความรักทำให้คนตาบอด

1.12 การแปลงกายขององคตที่ได้แปลงกายให้ใหญ่โตสามารถที่จะบังดวงอาทิตย์ได้ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้องคตแปลงกาย ให้ร่างกายใหญ่โตขึ้นเพื่อทำให้ข้าศึกกลัวเกรงในตัวขององคตที่มีฤทธิ์มากสามารถที่จะแปลงกายให้ตัวใหญ่บังดวงอาทิตย์ได้

1.13 การเปล่งกายของหนุมานที่ได้เปล่งกายให้ใหญ่โตล้อมกองทัพของพระราม เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้หนุมานได้เปล่งกายให้ร่างกายตัวเองใหญ่โตขึ้นเพื่อความปลอดภัยของพระรามและพระลักษมณ์นายของตน เพื่อแสดงความจงรักภักดีของทหารที่มีต่อเจ้านายในการที่จะปกป้องความปลอดภัยของเจ้านาย

1.14 การเปล่งกายของหนุมานที่ได้เปล่งกายเป็นไยบัวเกาะชายสไบนางพิราภวนเข้าเมืองบาดาล เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้หนุมานได้เปล่งกายเป็นไยบัวเพื่อที่จะเข้าไปเมืองบาดาลช่วยเหลือพระรามกลับคืนมา ซึ่งบ่งบอกถึงศักยภาพของหนุมานที่สามารถเปล่งกายได้หลายอย่างแม้กระทั่งแปลงเป็นไยบัวเกาะชายสไบนางพิราภวนไปช่วยเหลือพระราม ซึ่งนางพิราภวนก็ยอมให้หนุมานทำเช่นนั้นเพราะมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี

1.15 การเปล่งกายของหนุมานและองคตที่ได้เปล่งกายเป็นอีกาและหมาเน่าลอยน้ำไปเพื่อทำลายพิธีของกุมภกรรณขณะลับหอกโมกขศักดิ์ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้หนุมานและองคตได้เปล่งกายเป็นอีกาและหมาเน่าเป็นใช้กลศึกที่จะทำลายพิธีของศัตรู เป็นการสอนกุศโลบายให้รู้จักนิสัยของศัตรูเพื่อนำมาใช้ในการยุทธสงคราม

1.16 การเปล่งกายของหนุมานที่ได้เปล่งกายเป็นเหยี่ยวเพื่อเดินทางไปทำลายพิธีของกุมภกรรณขณะทำพิธีทนต์น้ำ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้หนุมานได้เปล่งกายเป็นเหยี่ยวเพื่อสะดวกในการเดินทางมิให้ศัตรูเห็นตัว ซึ่งสอนให้รู้จักการเอาตัวรอดเมื่อจะเข้าไปใกล้ข้าศึกเพื่อให้ข้าศึกตายใจในการทำสงคราม

1.17 การเปล่งกายของเหยี่ยวหนุมานที่ได้เปล่งกายเป็นนางคันธมาลีสนมเอกของกุมภกรรณเพื่อเดินทางไปยังที่ที่กุมภกรรณทำพิธีทนต์น้ำอยู่ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้เหยี่ยวหนุมานแปลงได้เปล่งกายเป็นนางคันธมาลีเพื่อมิให้ใครสงสัยในการเดินทางไปหากุมภกรรณ เนื่องจากนางคันธมาลีเป็นสนมเอกของกุมภกรรณและเป็นผู้หญิงจึงไม่มีใครสงสัยที่ชี้ให้เห็นถึงกุศโลบายที่ใช้ในการทำสงคราม

1.18 การเปล่งกายของหนุมานซึ่งเปล่งกายเป็นนางคันธมาลีและได้เปล่งกายกลับเป็นหนุมานเพื่อเข้ารบกับกุมภกรรณ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่านางคันธมาลีที่แปลงในขณะนั้นได้เปล่งกายกลับคืนเป็นหนุมานเพื่อต่อสู้กับกุมภกรรณ จนสามารถที่จะทำลายพิธีทนต์น้ำ ทำให้น้ำไหลผ่านกองทัพพระรามตามเดิม ซึ่งเป็นกุศโลบายสอนให้รู้ว่าการศึกไม่มีใครมีใครสงสัย เพศผู้หญิงเพราะคิดว่าผู้หญิงไม่สามารถสู้ได้

1.19 การเปล่งกายของชามพวราชที่ได้เปล่งกายเป็นหมีเพื่อเดินทางไปทำลาย พิธีบูชาศรนาคบาของอินทรีจิต เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้ชามพวราชได้เปล่งกาย เป็นหมีเพื่อไปทำลายพิธีเพราะรู้ว่าจะต้องเปล่งกายเป็นสัตว์ที่น่ากลัวและมีกำลังมากจึง จะทำลายพิธีได้จึงได้เปล่งกายเป็นหมีเข้าไปทำลายพิธีของอินทรีจิตที่โพรงไม้ไร้นด้วย การเขย่าโพรงไม้ทำลายสมาธิให้อินทรีจิตทำพิธีได้สำเร็จ

1.20 การเปล่งกายของวิรุณมุขที่ได้เปล่งกายเป็นอินทรีจิตเพื่อใช้เป็นอุบายใน การรบกับพระลักษมณ์ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้วิรุณมุขได้เปล่งกายเป็นอินทรี จิตเพื่อเป็นอุบายในการสกัดลวงทัพของพระลักษมณ์ ให้คิดว่าอินทรีจิตออกมารบจริง ๆ จะได้สนใจรบข้างทำให้อินทรีจิตตัวจริงสบโอกาสที่จะทำร้ายได้ในที่สุด ในตอนนี้จึง สอนให้เห็นว่าอย่าวางใจศัตรูเมื่ออยู่ในการทำสงครามและอย่าเชื่อในสิ่งที่เห็นเพราะอาจ เป็นภาพลวงตาก็เป็นได้

1.21 การเปล่งกายของอินทรีจิตที่ได้เปล่งกายเป็นพระอินทร์เพื่อใช้เป็นอุบาย ในการรบกับพระลักษมณ์ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้ได้กำหนดให้อินทรีจิตเปล่งกาย เป็นพระอินทร์ยกทัพมาจับระบำอยู่บนอากาศทำให้พระลักษมณ์และกองทัพเพติดเพติด ไปกับการรำฟ้อนของเหล่าเทพบุตรและนางฟ้าจนทำให้อินทรีจิตแผลงศรมาถูกพระลักษมณ์ และพลวานรสลบไปในที่สุด ซึ่งในตอนนี้ชี้ให้เห็นถึงหลักคำสุภาษิตที่ว่าอย่าไว้ใจทาง อย่างวางใจคน

1.22 การเปล่งกายของสุชาจารที่ได้เปล่งกายเป็นนางกำนัลเข้าไปดูรูปร่างของ นางสีดาเพื่อเปล่งกายเป็นนางสีดา เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้สุชาจารได้เปล่งกาย เป็นนางกำนัลเพื่อไม่ให้นางสีดาสงสัยเข้ามาดูรูปร่างนางสีดา เพื่อลวงให้นางสีดาคิดว่า เป็นนางกำนัลมาอยู่งานตามปกติ

1.23 การเปล่งกายของสุชาจารที่เปล่งเป็นนางกำนัลแล้วเปล่งกายเป็นนางสีดา เพื่อใช้เป็นกลอุบายในการศึกที่อินทรีจิตได้รบกับทัพพระลักษมณ์ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า สุชาจารที่เปล่งเป็นนางกำนัลอยู่นั้นได้เปล่งกายเป็นนางสีดาเพื่อเป็นอุบายในการศึก โดยให้อินทรีจิตพานางเปล่งนั่งหลังราชรถเดินทางไปสนามรบ เมื่อถึงกลางสนามรบ อินทรีจิตก็ได้ตัดศีรษะนางสีดาเปล่งตายกลางสนามรบเพื่อให้ทัพของพระลักษมณ์คิดว่า

นางเสียดชีวิตแล้วจะได้ยกทัพกลับไป ซึ่งเป็นกุศโลบายทางการสงครามเพื่อมิให้เสียไพร่พล

1.24 การแปลงกายของหนุมานที่ได้แปลงกายเป็นลิงขาวเพื่อเดินทางไปล่อลวงทัพของสหัสเดชะ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้หนุมานแปลงกายเป็นลิงขาวเพื่อทำอุบายในการศึกล่อลวงให้สหัสเดชะคิดว่าเป็นลิงป่าที่เคื่องรื้อนเพราะการศึกจะได้ช่วยเหลือ ในตอนนี้ชี้ให้เห็นถึงกลยุทธ์ในการทำศึกสงคราม ล่อลวงให้ข้าศึกตายใจแล้วทำร้ายข้าศึกในภายหลัง

1.25 การแปลงกายของพิเภกที่ได้แปลงกายเป็นพิจิตรไพร่เพื่อให้องคตคว่ำมีลักษณะอย่างไร เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้พิเภกแปลงกายเป็นพิจิตรไพร่เพื่อให้องคตจำลักษณะต่าง ๆ ของพิจิตรไพร่ จะได้แปลงกายไปล่อลวงขอแว่นแก้วจากพระพรหมกลับมาให้พระราม

1.26 การแปลงกายขององคตที่ได้แปลงกายเป็นพิจิตรไพร่เพื่อเดินทางไปล่อลวงขอแว่นแก้วจากพระพรหม เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้องคตได้แปลงกายเป็นพิจิตรไพร่เพื่อล่อลวงพระพรหม โดยขึ้นมาเฝ้าทูลขอแว่นแก้วกลับไปใช้ในการทำศึกสงคราม

1.27 การแปลงกายของหนุมานที่ได้แปลงกายเป็นลิงป่าเพื่อเดินทางมาลวงสัทธาสูร เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้หนุมานได้แปลงกายเป็นลิงป่าเพื่อลวงให้สัทธาสูรเชื่อว่ามีไซ้ศัตรูจะได้เข้าช่วยเหลือ จนในที่สุดสัทธาสูรก็ถูกหนุมานฆ่าตาย เพราะกุศโลบายดังกล่าว จะเห็นได้ว่าตอนนี้สอนให้รู้ว่าอย่าไว้ใจศัตรูในการรบทัพจับศึก

1.28 การแปลงกายของหนุมานที่แปลงเป็นลิงป่าได้แปลงกายกลับเป็นหนุมานตามเดิมเข้ากับสัทธาสูร เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้หนุมานที่แปลงเป็นลิงป่าได้แปลงกายกลับเป็นหนุมานตามเดิมเพื่อเข้าสู่รบกับสัทธาสูร ตอนนี้ชี้ให้เห็นถึงสุภาษิตที่ว่าคน โง่ข้อมเป็นเหยื่อของคนฉลาด ในที่นี้คน โง่คือสัทธาสูรซึ่งคิดว่าหนุมานเป็นลิงป่าจริง ๆ ส่วนคนฉลาดก็คือหนุมานที่คิดใช้อุบายอย่างนี้ในการศึก

1.29 การแปลงกายของหนุมานที่ได้แปลงกายเป็นชายหนุ่มรูปงามเพื่อเดินทางไปหานางวานรินทร์ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้หนุมานได้แปลงกายเป็นชายหนุ่มรูปงามเพื่อเข้าไปหานางวานรินทร์และซักถามว่าเห็นยักษ์ชื่อวิรุณจำบังผ่านมาหรือไม่เพราะ

ถ้าจะเข้าไปหานางวานรินทร์ในร่างที่เป็นหนุมนาก็เกรงว่านางวานรินทร์จะไม่ยอมพุดจา
ด้วยจึงทำอุบายแปลงกายเป็นหนุ่มรูปงามเข้าไปหานาง

1.30 การแปลงกายของหนุมนานที่แปลงเป็นชายหนุ่มแปลงกายกลับเป็นหนุมนาน
ตามเดิมเพื่อให้นางวานรินทร์เชื่อว่าเป็นหนุมนาน เมื่อมาวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้
หนุมนานที่แปลงเป็นชายหนุ่มรูปงามได้แปลงกายกลับคืนเป็นหนุมนานพิสูจนต์ตัวเอง

1.31 การแปลงกายของเทพบุตรพาลีและบริวารที่ได้แปลงกายเป็นวานรเพื่อ
เดินทางไปทำลายพิธีชุบหอกกบิลพัทธ์ของทศกัณฐ์ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า เทพบุตรพาลี
และบริวารได้แปลงกายเป็นวานรเพื่อไปทำลายพิธีของทศกัณฐ์ เนื่องจากพาลีเคยรบชนะ
ทศกัณฐ์เมื่อครั้งที่ทศกัณฐ์พานางมณโฑเหาะข้ามผ่านเมืองของพาลีไป จะได้ว่าตอนนี้
ชี้ให้เห็นสุภาษิตที่ว่าเจียนเสือให้วักแล้ว เสือในที่นี้ก็คือพาลี ส่วนวักก็คือทศกัณฐ์ที่กลัว
พาลีเนื่องจากเคยแพ้เมื่อคราวก่อน

1.32 การแปลงกายของหนุมนานที่ได้แปลงกายเป็นทศกัณฐ์เพื่อเดินทางไป
ทำลายพิธีหุงน้ำทิพย์ของนางมณโฑ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้หนุมนานได้แปลง
กายเป็นทศกัณฐ์เพื่อทำอุบายล่อลวงนางมณโฑให้คิดว่าขณะข้าศึกกลับมาแล้วจะได้เลิก
ทำพิธีหุงน้ำทิพย์

1.33. การแปลงกายของทศกัณฐ์ที่ได้แปลงกายเป็นพระอินทร์ในการรบครั้ง
สุดท้ายของทศกัณฐ์ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้ทศกัณฐ์ได้แปลงกายเป็นพระอินทร์
ในการรบครั้งสุดท้ายเนื่องจากทศกัณฐ์เป็นคนที่มีความรักสวรั้งามเป็นอย่างมาก แม้แต่
ในยามที่ตนเองจะตายก็ขอให้ร่างกายตัวเองนั้นมีความสง่างาม จึงได้แปลงกายไปให้รูปร่าง
ตัวเองเหมือนพระอินทร์

1.34 การแปลงกายของหนุมนานที่ได้แปลงกายเป็นกระบือเพื่อทำอุบายในการรบ
กับบรรลัยกัลป์ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า หนุมนานได้แปลงกาย เป็นกระบือตกหล่มอยู่เมื่อ
บรรลัยกัลป์ยกทัพผ่านมาเห็นเข้า ก็เข้าช่วยเหลือแต่ หนุมนานก็ทำให้ตัวเองหนักขึ้น
บรรลัยกัลป์ก็ไม่สามารถช่วยได้ สาเหตุที่หนุมนานทำแบบนี้เพื่อให้กำลังของบรรลัยกัลป์
อ่อนลงหนุมนานจะได้มาบรรลัยกัลป์ได้ง่ายขึ้น ซึ่งตอนนี้ชี้ให้เห็นวิธีการตัดกำลังของข้าศึก
ในการทำสงคราม

1.35 การแปลงกายของนิลพัทที่ได้แปลงกายให้ใหญ่โตขึ้นทอดตัวเป็นถนน ให้เดินข้ามแม่น้ำใหญ่ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า นิลพัทใช้ไสยศาสตร์ คือเวทมนตร์ คาถา ในการแปลงกายให้ตัวเองใหญ่โตขึ้นแล้วนอนทอดตัวเป็นสะพานเพื่อให้กองทัพของ เจ้าชายคือพระพรตยกทัพข้ามแม่น้ำใหญ่ได้โดยง่าย ซึ่งให้เห็นถึงความภักดีของลูกน้องที่มีต่อเจ้าชายที่จะให้เจ้าชายกระทำการต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก

1.36 การแปลงกายของพระยานุชิตที่ได้แปลงกายเป็นพญาครุฑเพื่อจับจิกนาค เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่าในตอนนี้นัพระยานุชิตได้แปลงกายเป็นพญาครุฑเพื่อที่จะเอาชนะ นาคที่ศัตรูเรียกมา เนื่องจากนาคนั้นเป็นสัตว์ที่กลัวครุฑ พระยานุชิตจึงใช้กุศโลบายที่ว่า สัตว์ใหญ่กินสัตว์เล็กมาใช้ในตอนนี่

1.37 การแปลงกายของนิลพัทที่ได้แปลงกายเป็นยักษ์เจ็บป่วย เพื่อใช้เป็นอุบาย ในการสู้รบกับท้าวไวตาล เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า นิลพัทได้แปลงกายเป็นยักษ์เจ็บป่วย รอท้าวไวตาลอยู่ระหว่างทางเพื่อให้ท้าวไวตาลเข้าช่วยเหลือ เมื่อท้าวไวตาลมาถึงด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์จึงได้เข้าช่วยเหลือยักษ์ชราจน ในที่สุดเสียรู้แก่นิลพัทจนถูกนิลพัทฆ่าตายในที่สุด

1.38 การแปลงกายของหนุมานที่ได้แปลงกายให้ใหญ่โตขึ้นแล้วทอดกายเป็น ถนนให้กองทัพพระพรตข้ามฝั่งมหาสมุทร เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้หนุมานได้แปลงกายให้ตัวเองมีร่างกายที่ใหญ่โตขึ้นแล้วนอนทอดกายเป็นถนนให้กองทัพของพระพรตยกทัพข้ามมหาสมุทร ด้วยความภักดีของหนุมานที่มีต่อพระราม

1.39 การแปลงกายของนางอคูลีปัสจที่ได้แปลงกายเป็นนางกำนัลเพื่อเข้าไป ล่อลวงให้นางสีดาขาดรูปทศกัณฐ์ให้ดู เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้นางอคูลีปัสจ ได้แปลงกายเป็นนางกำนัลเพื่อเป็นอุบายลวงมิให้นางสีดาสงสัยในตัวนางจะได้ทำตามทีนางพูด ซึ่งตอนนี้ชี้ให้เห็นถึงสุภามิตที่ว่าอย่าไว้วางใจคนสนิทมาก เพราะจะทำให้ตัวเองเดือดร้อนภายหลังเหมือนนางสีดาในตอนนี่

1.40 การแปลงกายของพระอินทร์ที่ได้แปลงกายเป็นควายเพื่อเดินทางมาหา นางสีดาช่วยชี้ทางให้นางพบกับฤๅษีวัชเมถุค เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้พระอินทร์ ได้แปลงกาย เป็นควาย เพื่อมาชี้ทางให้นางสีดาพบพระฤๅษี ทั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความมีเมตตา ของพระอินทร์ที่ช่วยให้นางสีดาซึ่งเป็นคนคิดรอดพ้นจากความเดือดร้อน

1.41 การแปลงกายของพระนางรัมภาที่ได้แปลงกายเป็นนางกำนัลเพื่อเดินทางไปช่วยพระลพ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้นางรัมภาได้แปลงกายตัวนางจากนางฟ้าไปเป็นนางกำนัลเพื่อมิให้คนในเมืองอโยธยาสงสัย เพื่อเดินทางเข้าไปช่วยพระลพที่อยู่ในคุกซึ่งเป็นกุศโลบายลวงให้ข้าศึกตายใจคิดว่าเป็นพวกเดียวกัน จะได้กระทำการได้ง่ายยิ่งขึ้น

1.42 การแปลงกายของนางกบที่พระฤๅษีทั้งสี่ได้แปลงกายให้เป็นนางมนุษย์เพื่อตอบแทนความดีของนางกบ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในบทละครตอนนี้ตัวละครที่มีการแปลงกาย โดยพระฤๅษีทั้งสี่เป็นผู้แปลงให้ เพื่อตอบแทนคุณความดีของนางกบที่ได้ช่วยชีวิตเอาไว้ดังคำสอนของคนไทยที่ว่า ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ในกรณีนี้นางกบได้ทำความดี พระฤๅษีทั้งสี่จึงได้ตอบแทนความดีให้นางกบ

2. เรื่องไกรทอง บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีวิธีการแปลงกายที่ปรากฏอยู่ในบทละครทั้งหมด 3 เหตุการณ์ ดังนี้

2.1 การแปลงกายของนางวิมาลาซึ่งได้แปลงกายกลับคืนจากนางมนุษย์เป็นนางจระเข้ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้นางวิมาลาได้ลอบเลิกฝ้ายันต์ซึ่งเป็นของวิเศษที่ใช้ในการแปลงกายออก กลายร่างกลับคืนเป็นจระเข้ เพื่อป้องกันมิให้นางตะเภาทองและนางตะเภาแก้วเข้ามาทำร้ายตัวเองได้เพราะตัวนางเป็นจระเข้ซึ่งเป็นสัตว์ที่ดุร้าย

2.2 การแปลงกายของนางวิมาลาที่ไกรทองได้ใช้ฝ้ายันต์ปิดไว้ให้เพื่อมิให้กลายร่างเป็นจระเข้เมื่ออยู่เมืองมนุษย์ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้ไกรทองได้ใช้ฝ้ายันต์ปิดหน้าผากนางวิมาลาเอาไว้เพื่อมิให้นางวิมาลากลายร่างเป็นจระเข้เมื่ออยู่บนเมืองมนุษย์ จะได้ไม่มีใครสงสัย

2.3 การแปลงกายของนางวิมาลาที่กลับเป็นมนุษย์เมื่อเข้ามาอยู่ในถ้ำแก้ว เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า ในตอนนี้เมื่อนางวิมาลาเข้ามาถึงถ้ำแก้วก็ได้กลายร่างจากจระเข้กลายเป็นนางมนุษย์ด้วยเพราะว่าถ้ำแก้วนั้นเป็นถ้ำแก้ววิเศษ จระเข้ที่อยู่ในถ้ำนี้จะมีการแปลงกายเป็นมนุษย์

3. เรื่องคาวี บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีวิธีการแปลงกายที่ปรากฏอยู่ในบทละครทั้งหมด 2 เหตุการณ์ ดังนี้

3.1 การแปลงกายของพหลวิชัยที่ได้แปลงกายตัวเองเป็นคาบสเมื่อมาวิเคราะห์ จะเห็นว่า ในตอนนี้พหลวิชัยเมื่อเดินทางมาพบคาบสนอนตายอยู่จึงได้เข้าช่วยแก้ไขให้ฟื้นคืนดังเดิมดังคำสอนที่ว่าคนคิดคน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้ ถึงแม้ว่าวิจะตายก็มีพหลวิชัย มาช่วยเหลือ และพหลวิชัยก็ได้แปลงกายเป็นคาบสเพื่อมิให้ใครสงสัยแล้วเดินทางไปยังเมืองของท้าวสันนุราช เพื่อเข้าช่วยเหลือนางจันท์สุดา

3.2 การแปลงกายของควาวิที่พหลวิชัยได้เสกให้เป็นตุ๊กตา เมื่อมาวิเคราะห์จะเห็นว่า ในตอนนี้พหลวิชัยก็ได้ใช้ไสยศาสตร์ เวทมนตร์ คาถาเสกควาวิเป็นตุ๊กตาใส่ยาม เพื่อเดินทางไปช่วยเหลือนางจันท์สุดา ทั้งนี้เพื่อมิให้ใครรู้ว่าพระควาวิกลับฟื้นคืนแล้ว เพื่อให้ศัตรูตายใจจนในที่สุดก็ได้สังหารท้าวสันนุราชได้สำเร็จตามเป้าหมาย

4. เรื่องมณีพิชัย บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยมีวิธีการแปลงกายที่ปรากฏอยู่ในบทละครทั้งหมด 2 เหตุการณ์ ดังนี้

4.1 การแปลงกายของพราหมณ์ยอพระกลิ้งไปเป็นน้องสาวของพราหมณ์ เมื่อวิเคราะห์จะเห็นว่า ในตอนนี้เป็นการแปลงกายของพราหมณ์ยอพระกลิ้งเป็นน้องสาวของพราหมณ์ เพื่อที่ทดสอบดูว่าพระมณีพิชัยสามีของตนนั้นยังมีความซื่อสัตย์

4.2 การแปลงกายของน้องสาวของพราหมณ์ไปเป็นพราหมณ์ยอพระกลิ้ง เมื่อวิเคราะห์จะเห็นว่า การแปลงกายของน้องสาวของพราหมณ์ยอพระกลิ้งนี้เป็นการแปลงกลับเป็นพราหมณ์ยอพระกลิ้งกลับมาหาพระมณีพิชัยเพื่อมิให้พระมณีพิชัยสงสัยว่าเป็นคนคนเดียวกัน

5. เรื่องสังข์ทอง บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยมีวิธีการแปลงกายที่ปรากฏอยู่ในบทละครทั้งหมด 6 เหตุการณ์ ดังนี้

5.1 การแปลงกายของนางพันธุรัตน์และไพร่พลในเมืองให้เป็นมนุษย์เพื่อออกไปรับพระสังข์เข้ามาเลี้ยงในเมือง เมื่อมาวิเคราะห์จะเห็นว่า เป็นการแปลงกายของนางพันธุรัตน์และไพร่พลให้กลายเป็นมนุษย์เพื่อมิให้พระสังข์กลัวในรูปร่างของตนและยอมเข้ามาอยู่ในเมืองของนางพันธุรัตน์

5.2 การแปลงกายของพระสังข์ที่กำลังอยู่ในหอยสังข์ เมื่อวิเคราะห์จะเห็นว่า พระสังข์ใช้ของวิเศษในการแปลงกายกำลังอยู่ในหอยสังข์เนื่องจากเป็นมนุษย์ที่เกิดมามี

บุญญาธิการจึงมีลักษณะการเกิดที่แตกต่างไปจากบุคคลธรรมดา เป็นผู้ที่มิลักษณะพิเศษไปจากบุคคลอื่น ซึ่งถือว่าเป็นอัตลักษณ์ที่มีลักษณะเด่นของตัวละคร

5.3 การแปลงกายของพระสังข์ให้เป็นเงาะเพื่อหนีออกจากเมืองยักษ์ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า การแปลงกายของพระสังข์โดยการใช้ของวิเศษในบางประการเพื่อหลบหนีออกจากเมืองยักษ์ได้สะดวก พระสังข์ไม่ใช่ลูกของนางพันธุรัตน์แท้ ๆ เมื่อพระสังข์รู้ว่านางพันธุรัตน์เป็นยักษ์ก็กลัวจึงได้ขโมยของวิเศษหนีไป

5.4 การแปลงกายของเงาะที่ได้ถอดรูปออกมาเป็นพระสังข์เพื่อเข้ามาหานางรจนา เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า การแปลงกายของเงาะโดยถอดรูปเงาะออกมาเป็นพระสังข์เพื่อเข้ามาหานางรจนาและง้ออนนางรจนา ในตอนนี้ชี้ให้เห็นว่าย่อมองคนแก่เปลือกนอก

5.5 การแปลงกายของเงาะที่ได้ถอดรูปออกมาเป็นพระสังข์เพื่อทำการเรียกปลาเรียกเนื้อจับส่งให้ท้าวสามนต์ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า เป็นการแปลงกายของเงาะโดยถอดรูปเงาะออกมาเป็นพระสังข์เพื่อเรียกปลาเรียกเนื้อ

5.6 การแปลงกายของเงาะที่ได้ถอดรูปออกมาเป็นพระสังข์เพื่อเข้ามาหานางมณฑา เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า เป็นการแปลงกายของเงาะโดยใช้ของวิเศษคือถอดรูปเงาะออกมาเป็นพระสังข์เพื่อเข้าเฝ้านางมณฑา นางมณฑาจะเห็นว่าร่างกายที่แท้จริงของพระสังข์นั้นมีไซ้เงาะป่า ในตอนนี้ชี้ให้เห็นว่าย่อมองคนแก่เพียงภายนอก

6. เรื่องอิเหนา บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยมีวิธีการแปลงกายที่ปรากฏอยู่ในบทละครทั้งหมด 1 เหตุการณ์ ดังนี้

6.1 การแปลงกายของปะตาระกาหลาที่ได้แปลงกายเป็นนกยูงเพื่อล่อให้ย่าหรีนออกติดตาม เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่า การแปลงกายขององค์ปะตาระกาหลา เป็นนกยูงเพื่อล่อให้ย่าหรีนออกติดตามจะได้พบกับญาดิววงศ์ ซึ่งให้เห็นถึงความเมตตาของเทพที่มีต่อมนุษย์

7. เรื่องแก้วหน้าม้า บทพระนิพนธ์กรมหลวงวชิรญาณรังษี มีวิธีการแปลงกายที่ปรากฏอยู่ในบทละครทั้งหมด 2 เหตุการณ์ ดังนี้

7.1 การแปลงกายของแก้วหน้าม้าที่แปลงกายเป็นนางมณี เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่านางแก้วหน้าม้าแปลงโดยการใช้ของวิเศษ ในที่นี้คือรูปหน้าม้าซึ่งนางได้ถอดรูปออก

กลายเป็นสาวงามนามว่านางมณี เพื่อให้พระพินทองหลงรักในตัวนาง และเพื่อเป็นการดำเนินเรื่องต่อไป

7.2 การแปลงกายของแก้วหน้าม้าที่แปลงกายเป็นมานพ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นว่านางแก้วหน้าม้าแปลงกายโดยการใช้ของวิเศษ ในที่นี้คือมีดพร้าซึ่งเมื่อเฉาะหน้าผากแล้วจะกลายเป็นมานพออกติดตามช่วยเหลือพระพินทองในเมืองยักษ์ซึ่งให้เห็นลักษณะของตัวละครว่ามีความรักในสามีของตนแม้ว่าสามีของตนนั้นจะทำไม่ดีกับตนเองอย่างไรก็ไม่ถือโทษ ถ้าเกิดเหตุไม่ดีก็เข้าช่วยเหลือ

สรุปได้ว่าการแปลงกายที่ปรากฏมากที่สุด คือ การแปลงกายในบทบทละครในเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชที่ในเรื่องรามเกียรติ์นี้ปรากฏมีเหตุการณ์การแปลงกายเกิดขึ้นถึง 42 เหตุการณ์ มากกว่าละครเรื่องอื่นที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตามขอบเขตที่ได้กำหนดและพบลักษณะวัตถุประสงค์รูปแบบการแปลงกายที่นอกเหนือไปจากทฤษฎีนิทานพื้นบ้านของ สติธ ธอมป์สัน ดังนี้คือการแปลงกายจากมนุษย์แปลงเป็นอมมนุษย์ การแปลงกายจาก สัตว์แปลงเป็นอมมนุษย์ และการแปลงกายจากสัตว์แปลงเป็นสัตว์

นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นวัฒนธรรมความเชื่อของคนไทยที่สอดแทรกอยู่ในบทละครซึ่งสามารถแยกออกมาได้ดังนี้

1. กุศโลบายที่ใช้ในการทำสงคราม
2. กุศโลบายในการปกครองเพื่อให้ผู้ที่เป็นข้าเชื่อฟังในคำสั่งของผู้ที่เป็นนาย
3. สอนให้เห็นหลักธรรมทางศาสนาในเรื่องธรรมะย่อมชนะอธรรม
4. ใช้ไสยศาสตร์เป็นเครื่องมือในการสอนการดำรงชีวิตของมนุษย์
5. ชี้ให้เห็นความเชื่อของคนไทยในเรื่องไสยศาสตร์ เวทมนตร์คาถา และของวิเศษ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาอนุภาคการแปลงกายในการแสดงละครไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง และเป็นประโยชน์ในการศึกษาดังนี้

1. นิทานของไทยมีอนุภาคที่น่าสนใจเป็นจำนวนมาก และส่วนใหญ่มีลักษณะที่แตกต่างจากอนุภาคที่พบในหนังสือคัชนีอนุภาคของสตริธ ฌอมป์สัน จึงควรมีการรวบรวมคัชนีอนุภาคของไทยเองขึ้นมาให้เป็นระบบ

2. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ห้อนุภาคที่น่าสนใจอื่น ๆ ในนิทานของไทยเพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมอันเป็นสากลผ่านข้อมูลคติชนในประเพณีนิทานมากยิ่งขึ้น

3. ควรจัดพิมพ์เนื้อหาวิทยานิพนธ์ในบางส่วน เป็นหนังสือประกอบการเรียนในสาระการเรียนรู้ในรูปแบบของนิทานพื้นบ้านของไทย

ภาคผนวก
ภาพการเปล่งกาย

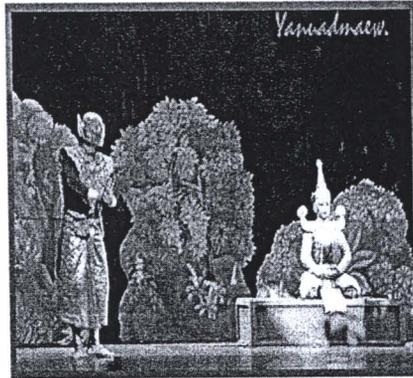
ภาพ ๑ พระนารายณ์ ในการแสดง โขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดนารายณ์ปราบนนทก

ที่มา. จาก การแสดง โขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามครองเมือง, โดย Google, 2553ข,
ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553, จาก <http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=abird&month=05-2010&date=24&group=39&gblog=8>

ภาพ ๒ นางนารายณ์แปลงที่แปลงกายจากพระนารายณ์ในการแสดง โขนเรื่องรามเกียรติ์
ชุด นารายณ์ปราบนนทก

ที่มา. จาก การแสดง โขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามครองเมือง, โดย Google, 2553ข,
ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553, จาก <http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=abird&month=05-2010&date=24&group=39&gblog=8>

ภาพ 3 นางส่ามนักขาในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดนางส่ามนักขาก่อศึก

ที่มา. จาก การแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดส่ามนักขาก่อศึก-ยกรบ, โดย Google, 2553ค,
ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553, จาก <http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=abird&month=08-2010&date=23&group=42&gblog=3>

ภาพ 4 นางส่ามนักขาแปลงซึ่งแปลงกายจากนางส่ามนักขาในการแสดงโขนเรื่อง
รามเกียรติ์ ชุดนางส่ามนักขาก่อศึก

ที่มา. จาก การแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดส่ามนักขาก่อศึก-ยกรบ, โดย Google, 2553ค,
ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553, จาก <http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=abird&month=08-2010&date=23&group=42&gblog=3>

Photo by a bird
 ภาพแสดงในงานแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามครองเมือง
 จากพระราชวังหลวง กรุงเทพมหานคร ณ ศาลาเฉลิมกรุง วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๓

ภาพ 5 มารีศในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามตามกวาง

ที่มา. จาก การแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามครองเมือง, โดย Google, 2553ข,
 ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553, จาก [http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=abird
 &month=05-2010&date=24&group=39&gblog=8](http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=abird&month=05-2010&date=24&group=39&gblog=8)

Photo by a bird
 ภาพแสดงในงานแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามครองเมือง
 จากพระราชวังหลวง กรุงเทพมหานคร ณ ศาลาเฉลิมกรุง วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๓

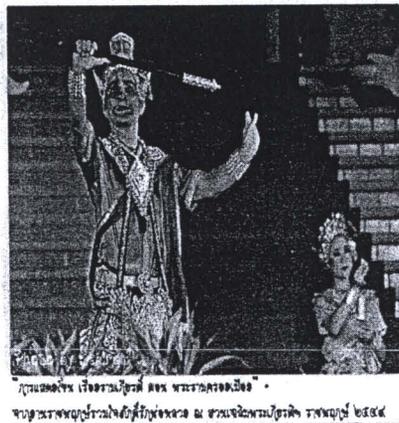
ภาพ 6 กวางทองซึ่งแปลงกายจากมารีศในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามตามกวาง

ที่มา. จาก การแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามครองเมือง, โดย Google, 2553ข,
 ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553, จาก [http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=abird
 &month=05-2010&date=24&group=39&gblog=8](http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=abird&month=05-2010&date=24&group=39&gblog=8)

ภาพ 7 ทศกัณฐ์ในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามตามกวาง

ที่มา. จาก การแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามครองเมือง, โดย Google, 2553ข,
ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553, จาก [http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=abird
&month=05-2010&date=24&group=39&gblog=8](http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=abird&month=05-2010&date=24&group=39&gblog=8)

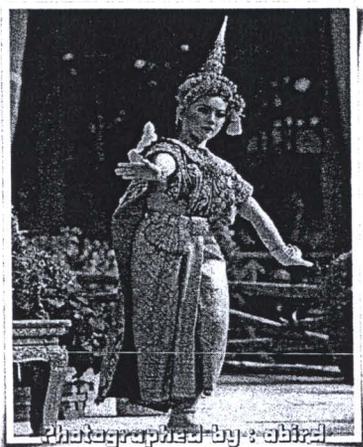
ภาพ 8 ฤาษีแดง หรือฤาษีสุครรมาซึ่งแปลงกายจากทศกัณฐ์ ในการแสดงโขนเรื่อง
รามเกียรติ์ ชุดพระรามตามกวาง

ที่มา. จาก การแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามครองเมือง, โดย Google, 2553ข,
ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553, จาก [http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=abird
&month=05-2010&date=24&group=39&gblog=8](http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=abird&month=05-2010&date=24&group=39&gblog=8)

ภาพ 9 นางเบญกายในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดนางลอย

ที่มา. จาก การแสดงโขน (ชุด นางลอย) งานออกเมรุ พระราชทานเพลิงศพพระธรรม-
สิทธิอาจารย์, โดย Google, 2553ก, ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553, จาก [http://www.viewdiary
.php?id=abird&month=122009&date=23&group=39&gblog=4](http://www.viewdiary.php?id=abird&month=122009&date=23&group=39&gblog=4)

ภาพ 10 นางสีดาแปลงซึ่งแปลงกายจากนางเบญกายในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์
ชุดนางลอย

ที่มา. จาก การแสดงโขน (ชุด นางลอย) งานออกเมรุ พระราชทานเพลิงศพพระธรรม-
สิทธิอาจารย์, โดย Google, 2553ก, ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553, จาก [http://www.viewdiary
.php?id=abird&month=122009&date=23&group=39&gblog=4](http://www.viewdiary.php?id=abird&month=122009&date=23&group=39&gblog=4)

ภาพ 11 พราหมณ์ย่อพระกลิ้ง ในการแสดงละครนอกเรื่องมณีพิชัย

ที่มา. จาก ละครนอกเรื่องพระมณีพิชัย, โดย Google, 2553ฉ, ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553,
จาก จาก <http://www.viewdiary.php?id=abird&month>

ภาพ 12 นีองสาวของพราหมณ์ซึ่งแปลงกายจากพราหมณ์ย่อพระกลิ้ง ในการแสดงละคร
นอกเรื่องมณีพิชัย ตอนพราหมณ์ย่อพระกลิ้งของพระมณีพิชัยไปเป็นทาส

ที่มา. จาก ละครนอกเรื่องพระมณีพิชัย, โดย Google, 2553ฉ, ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553,
จาก จาก <http://www.viewdiary.php?id=abird&month>

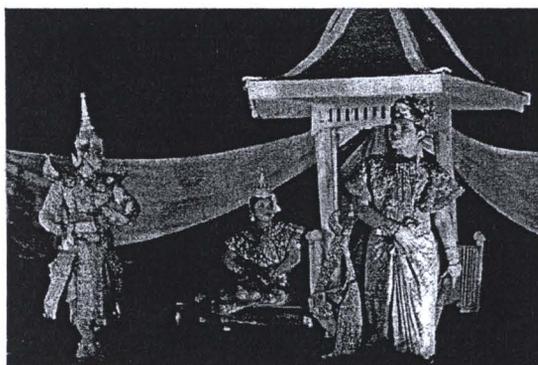
ภาพ 13 เจ้าเงาะ ในการแสดงละครนอกเรื่องสังข์ทอง

ที่มา. จาก การแสดงละครนอกเรื่องสังข์ทอง ตอนนางมณฑาทองกระท่อม, โดย Google, 2553จ, ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553, จาก <http://www.http://202.142.219.4/vcafe/5109>

ภาพ 14 พระสังข์ ซึ่งถอดรูปจากเงาะในการแสดงละครนอกเรื่อง สังข์ทอง ตอนมณฑาทองกระท่อม

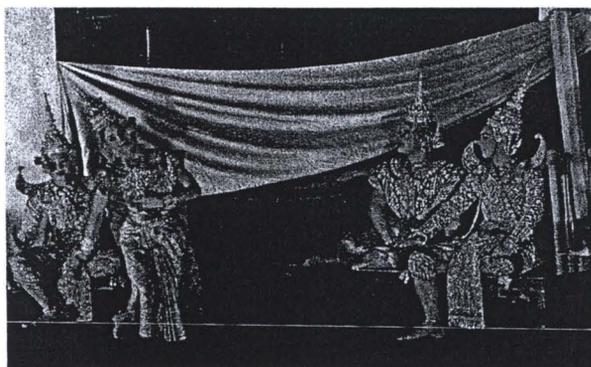
ที่มา. จาก การแสดงละครนอกเรื่องสังข์ทอง ตอนนางมณฑาทองกระท่อม, โดย Google, 2553จ, ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553, จาก <http://www.http://202.142.219.4/vcafe/5109>

ภาพ 15 นางแก้วหน้าม้า ในการแสดงละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า

ที่มา. จาก การแสดงละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า, โดย Google, 2553, ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553ง, จาก <http://www.x.thaikids.com/phpBB2/viewtopic.php?p=30213&sid=1b50c1b872c1097bbc770b53df6624a5>

ภาพ 16 นางมณีรัตนาซึ่งแปลงกายจากนางแก้ว ในการแสดงละครนอกเรื่อง แก้วหน้าม้า ตอนถวายนก

ที่มา. จาก การแสดงละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า, โดย Google, 2553, ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553ง, จาก <http://www.x.thaikids.com/phpBB2/viewtopic.php?p=30213&sid=1b50c1b872c1097bbc770b53df6624a5>